

A Műegyetemi Könyvtár

Az 1848. május 9-én alapított Műegyetemi Könyvtár mai épülete 1909-ben készült el Pecz Samu tervei alapján, aki korának építészeti felfogása szerint elkülönítette a raktári, az olvasói és a feldolgozó munkatereket. Ma már a megváltozott igények másfajta elosztást, arányt követelnek meg egy korszerű könyvtártól. Hatalmas, szabadpolcos teretek adnak ízelítőt a könyvtár gazdagságából, és segítenek a tájékozódásban, választásban. A Műegyetemi Könyvtár fejlesztése során ezt a szempontot tartották szem előtt a szakemberek, az állomány gyarapításával együtt járt az a törekvés, hogy a könyvek, folyóiratok minél könnyebben hozzáférhetőek legyenek. Ehhez, persze, hely kellett.

Belső átalakításokkal sikerült elérni, hogy a nagy olvasóteremben 1500 kötet lexikont és szótárt, a tájékoztató helyiségekben 12 000 kötet szakmai, tájékoztató anyagot helyezhettünk el. A kölcsönző mellett 8 000 kötet szépirodalmi és 600 kötet társadalomtudományi mű található. Az épület adottságai miatt így is csak a teljes állomány 4,8 százaléka található szabadpolcon. Elő-

nyös viszont, hogy a folyóirat-olvasó-teremben a folyóirat-állomány kurrens füzetei állandóan az érdeklődők rendelkezésére állnak. A beérkező új könyvekről természetesen értesítjük az érdekelteket, és az új műveket folyamatosan bemutatjuk.

Majd minden könyvtár előbb-utóbb kinövi „ruháját”, saját, eredeti épületét. Szerencsére a tervező gondolt a fejlesztésre is. Az épület raktári szárnyának tartóoszlopait úgy tervezte, hogy azokra további hat szintet lehessen még ráépíteni. Az eredetileg tervbe vett tizenkét szintes raktári szárnyat ugyanis 1909-ben nem tudták felépíteni. Az ok nagyon kézenfekvő és nagyon prózai: nem volt elég pénz a megvalósításra, ez a terv a „beruházási keretek elégtelensége miatt” csak terv maradt. Több mint egy fél évszázad elteltével, 1967-ben azonban több variánsban is elkészültek a raktári szárny emeletráépítésének építészeti tervei. Volt egy hat-, egy háromszintes ráépítési variáció, ezek alkalmazkodtak az épület eredeti stílusához, valamint volt egy, a modern

A háromszintes emeletráépítés terve

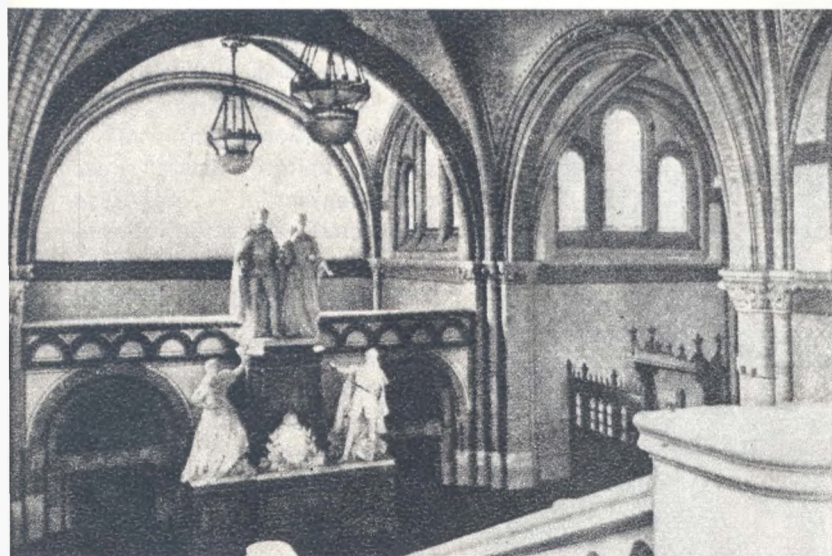
stílusiskola jegyében fogant négyszintes terv is. Az elkészült terveket élesen bírálták, végül egyiket sem fogadták el. A hatszintes ráépítés tömeghatását városképi szempontból kifogásolták, a háromszintes gyakorlati szempontból, ugyanis a három szint csak rövid időre segítene a raktározási gondokon, a modern változatot pedig esztétikai megfontolásból vetették el.

Érdekes, hogy ezután is számos terv készült a gondok enyhítésére. Az egyik a raktári szárny patkó alakú körülépítésével és csupán egy szint ráépítésével szándékozta a raktárbővítés kérdését megoldani. Ez ellen is esztétikai kifogások merültek

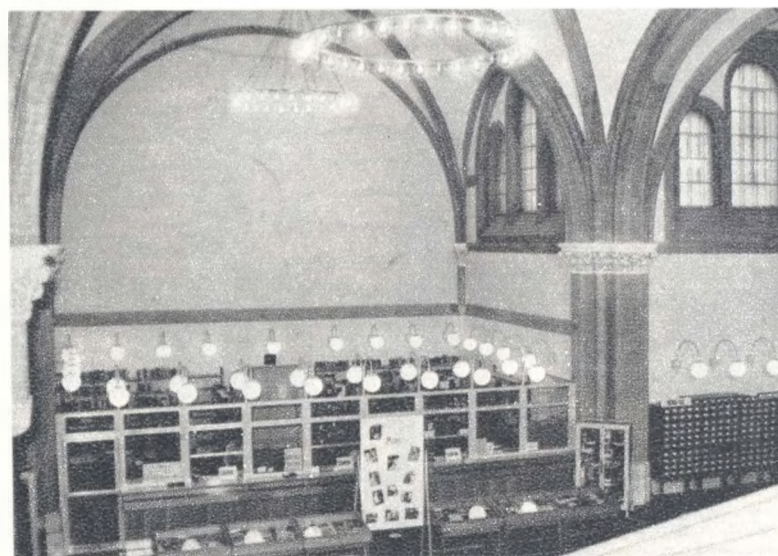
föl. A könyvtári munkahelyek bővítése és kutatótermek létesítése is szerepelt a tervekben. Készült terv például az eredeti könyvtáráépülethez csatlakozó toldalék épületek emelésére, és külön toronyraktári terv is készült. Ezek azonban már az egyetem területének sűrű beépítettsége miatt sem voltak megvalósíthatók. Az említett fejlesztési tervek elvetése miatt más megoldásokat kellett keresni.

A szakirodalomból szereztünk tudomást a mozgatható polcos, ún. tömör raktárakról. Ezeknél a raktári kapacitás a hagyományos polcozat többszöröse. Először csak egy tömör

Szoborcsoport a könyvtár előterében a két háború között

Az újjáalakított kölcsönzőtér

Raktárat építettünk, majd a jó tapasztalatok nyomán újabbakat. Ma már öt tömör raktárunk van. A régi raktári polcozat levegősége tette lehetővé a sűrítést. A polcok közé elhelyezett újabb polcsorok révén tetemes raktári kapacitást nyertünk. A polcsűrítéssel és a tömör raktárakkal, anélkül, hogy új épületet kellett volna emelni, 280 000 kötet elhelyezésére szolgáló raktári férőhelyet nyertünk. Meg kell azonban jegyezni, hogy a beáramló új forrásanyag elhelyezése érdekében 120 000 kötet elavult és fölös művet vontunk ki az állományból.

A rendezések, átalakítások során az is kiderült, hogy a régi épület felújításra szorul. Különösen fontossá vált a villamos vezetékek cseréje, korszerűsítése.

A könyvtárépület rekonstrukciójának első szakasza 1981-ben fejeződött be. A munka során — a műemlékvédelmi és az ergonómiai szempontok érvényesítésével — korszerűsítették a munkaszobákat és az olvasótermeket. Az épület tetőzetét mozaiklapos cserepekkel az eredeti állapotnak megfelelően hozták rendbe. A könyvtárépület aulája korszerű és az épület stílusához igazodó világításával ismét esztétikai látványosság. A 400 m² alapterületű, 230 férőhelyes olvasóterem pedig fővárosunk egyik építészeti nevezetessége.

A könyvtári szolgáltatások fejlődése

Az ezután következő években elkészül egy új tanulmányi épület is, ahol helyet kap az egyetem levéltára. A levéltár jelenleg a könyvtárban működik, önállósulása egyúttal a könyvtár raktározási gondjain is enyhít valamelyest. A távlati tervek szerint az ELTE Természettudományi Karának és a BME Központi Könyvtárának közös könyvtárépülete fog felépülni a VII. ötéves tervben a Petőfi-híd melletti ún. vásárvárosi területen. Addig azonban, amíg az új épület elkészül, átmeneti intézkedésekre van szükség. Kézenfekvőnek látszik, hogy a régi állomány 60—80 000 kötetét központi tároló raktárban helyezzük el, így, ha nem is könnyen, de ehhez az állományhoz is hozzáférhetnek az érdeklődők.

A Központi Könyvtár épülete

A könyvtár szolgáltatásainak alapja az értékes állomány. Mindenfajta könyvtár, de különösen egy szakkönyvtár akkor képes megfelelni céljának és feladatának, ha új beszerzéseivel lépést tart a szaktudomány fejlődésével. Sajnos a könyvtárakat beszerzéseik csökkentésére kényszerítette az a világméretű drágulási folyamat, amely kihat a mi munkánkra is. Ennek ellenére a Műegyetemi Könyvtár célja, hogy beszerzéseit az eddigi szinten megtartsa. A főhatóság és az egyetem vezetőinek a támogatásával sikerült ezt a célt megvalósítani. Különösen fontos a folyóiratbázis biztosítása és a

nagy értékű könyvsorozatok folyamatos beszerzése.

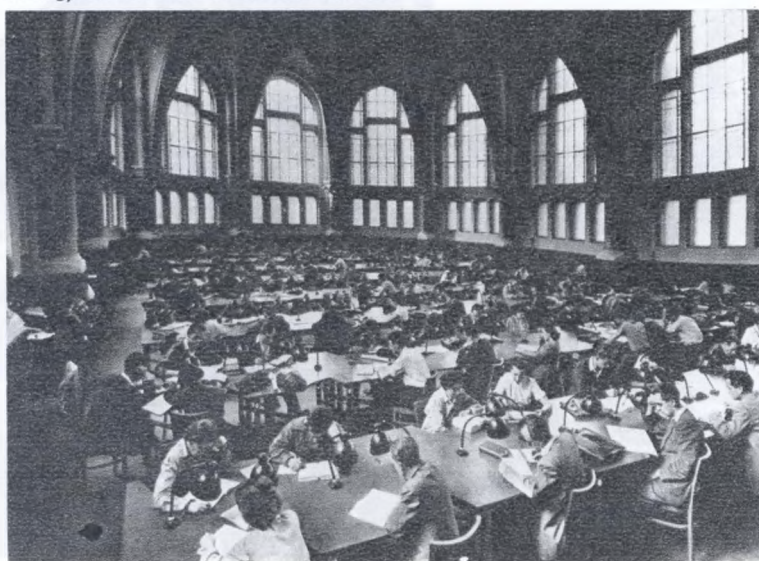
Az állományépítés fontos eszköze — a vétel mellett — a csere. A könyvtár jelentős nemzetközi kapcsolatait és cserelehetőségeit bizonyítja az a tény, hogy hetvenhat ország kilencszáznegyvennyolc intézményével építettünk ki és tartunk kapcsolatot. Egyetemünk és könyvtárunk kiadványaiért doktori disszertációkat, egyetemi évkönyveket, programokat, valamint szakmai folyóiratokat kapunk cserébe. A külföldről érkező egyetemi kiadványokból állítjuk össze „Az európai műszaki egyetemek és főiskolák szakosítási rendje” című

kiadványunkat. A sorozat egyes kötetei részletesen feltárják egy-egy ország felsőoktatási rendszerét, s közlik a fontosabb szakok részletes tanterveit. Ezzel is hozzájárulunk a külföldi felsőoktatási eredmények megismertetéséhez, azok hasznosításához.

A Műegyetemi Könyvtár a hetvenes években fejlesztette ki reprográfiai gépparkját. Három xerox automata készíti a másolatokat a szakirodalmi dokumentumokról. Kézpénzfizetés ellenében azonnal készülnek másolatok a legújabb folyóiratok számaiból. A másolatok iránti igény nagy, és egyre többen élnek a lehetőséggel. A fokozott igénybevétel elhasználta a gépeket. Ez nemcsak a mi, hanem az egész magyar könyvtárügyre jellemző, súlyos gond. Új gépeket csak tőkés devizáért lehet beszerezni, a devizakorlátozó intézkedések azonban erre vajmi kevés módot adnak. Pedig az információcsere ma már a tudományos fejlődés elengedhetetlen feltétele.

A mikrofilmtechnika robbanásszerű elterjedését jelző jóslatok, prognózisok nem igazolódtak. A könyvtár rendelkezik ugyan mikrofilm és mikrolap (mikrokártya) leolvasó és másoló berendezéssel, az igények

A nagy olvasóterem az ötvenes években

A nagy olvasóteremnek a háborúban megsemmisült freskója

azonban esetlegesek, nem számottevők.

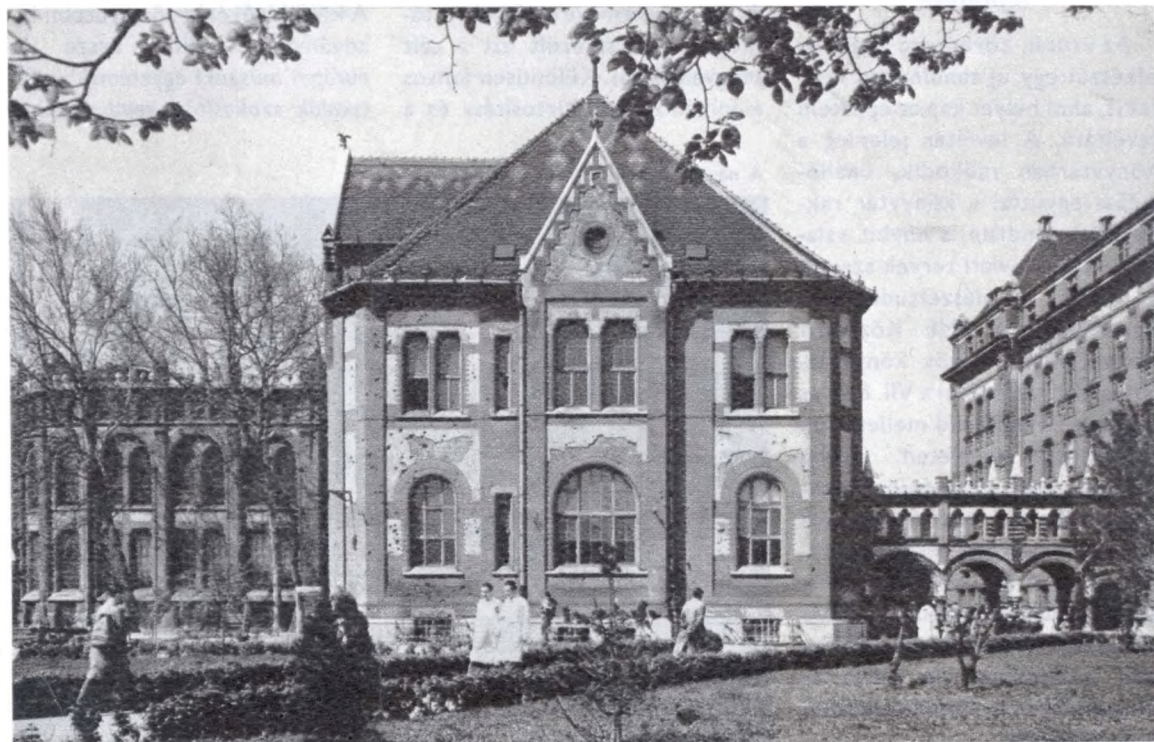
A tájékoztatási rendszerben országos feladatokat is ellát a könyvtár. Itt szerkesztik és adják ki a külföldi és a hazai műszaki felsőoktatás irodalmát folyamatosan feltáró referáló lapot, továbbá a magyar műszaki egyetemeken elfogadott doktori disszertációk jegyzékét. Kiadványsorozataink is fontos, hézagpótló információkat tartalmaznak. A *Műszaki Tudománytörténeti Kiadványok* című sorozatnak eddig huszonhat, a *Tudományos Műszaki Bibliográfiák* címűnek tizenöt kötete jelent meg.

A szakirodalmi kiadványok mennyiségi növekedése és szerteágazó jellege, továbbá az az igény, hogy a mérnök tartson lépést a tudománnyal, szükségessé tette a műegyetemi képzésben egy új tantárgy, a szakirodalmi ismeretek oktatásának bevezetését. Az első évfolyamon a könyvtárhasználattal ismerkednek meg a hallgatók. A felső évfolyamokon folyik a szakirodalom kutatásának az oktatása. Ezt a könyvtár mérnök tájékoztatói végzik. Munkájuk nem öncélú, hanem kapcsolódik a hallgatók valamilyen tanulmányi kötelezettségéhez (évközi feladat, tudományos diákköri téma, szakdolgozat, diplomaterv). Az egyetemi oktatást segítik a *Szakirodalom-kutatás segédkönyvei* című sorozat kötetei. A hét kötetben tízezer szakirodalmi forrásanyag adatai találhatóak. Folyama-

tosan gyűjtjük és kiegészítésekben ki is adjuk az újabb enciklopédiák, lexikonok stb. adatait. A könyvtárban ugyan nem folynak számítógépes szolgáltatások, de az olvasókkal ismertetik minden korszerű megoldás lehetőségeit, feltételeit.

A könyvtár feladatai közé tartozik az egyetem politikai, esztétikai és kulturális nevelőmunkájának a támogatása is. Ennek keretében többek között kiállításokat rendeznek a könyvtár dolgozói. Ezeket nagy alkotókra, érdekes, az emberiség értékeit gyarapító könyvekre hívják fel a figyelmet.

A könyvtár raktári szárnya jelenleg

A Műegyetemi Könyvtár beiratkozott olvasóinak a száma meghaladja a tizenegyezer főt. Ez örvendetesen nagy szám, összefügg a fiatalok érdeklődésével, tudásvágyával, de szerénytelenség nélkül megállapíthatjuk, a könyvtár kedvező feltételeivel is. Igen sokan veszik igénybe a legegyszerűbb szolgáltatásokat, sokan ülnek be az olvasótermekbe, sokan rendszeresen kölcsönöznek ki könyveket. A kölcsönzés este hat óráig, az olvasótermek este nyolc óráig tartanak nyitva. Sajnos, kevés az olvasótermi férőhely. A nappali hallgatóknak csak a 4,67% tudja igénybe venni egy időben.

A kutatómunka támogatása

A Budapesti Műszaki Egyetem nagy múltú, hatalmas kapacitású kutatási bázis. Az oktatók és kutatók információigényének a kielégítése bonyolult és nehéz feladat. Az értékes könyvtári állomány segít ugyan ennek a feladatnak a megoldásában, de önmagában nem adhat az érdekeltek számára teljes támogatást. Ezért került előtérbe a könyvtárak együttműködése. Ezt a Műegyetemi Könyvtár és az Országos Műszaki Könyvtár között szerződés szabályozza.

A könyvtár szakbibliográfiák összeállításával is támogatja az egyetemi oktató és kutató munkát. Ez meglehetősen népszerű szolgáltatás. Jól működik a szó-

koros
mérő mérnök
köszönhető.

Az egyetem tudományos publikációinak a regisztrálását is a könyvtár munkatársai végzik. Az egyetem évkönyveiben szerzői és tárgymutatóval jelenik meg a publikációk bibliográfiája. A Műegyetemi Könyvtárban készültek és készülnek egyes szakfolyóiratok összefoglaló (kumulatív) indexei. A hosszabb időszakot felölelő mutatók nagyon megkönnyítik a szakirodalom használatát. A könyvtár dolgozói közül többen maguk is végeznek kutatómunkát az informatika témakörében. Számottevő és hasznosítható eredmények születtek a szakirodalom szóródásának, a publikációk hivatkozásainak, az állomány összetételének a vizsgálata terén. A könyvtár munkatársai dolgozták fel az egyetem történetét a kétszáz éves jubileum alkalmából.

Nem kétséges, hogy a társadalom fejlődése és a könyvtárak, a könyvtári szolgáltatások fejlettsége és fejlődése között igen szoros a kapcsolat. Az információk átvétele és hasznosítása, a külföldi tapasztalatok és eredmények adaptálása mai helyzetünkben különösen fontos az egész ország számára. Ezért növekszik egyre inkább a könyvtárak, köztük a szakkönyvtárak szerepe.